

MOKESTINIS PAŽEIDIMAS dar nereiškia, kad teks mokėti delspinigius ir baudas

Vilma Vildžiūnaitė

Rasa Virvilienė

Nemažai įmonių, kurioms dėl mokestinių pažeidimų priskaičiuoti delspinigiai ir baudos, kreipiasi į Mokestinių ginčų komisiją (MGK) ir teismą. Apie tai kalbame su MGK nare Vilma Vildžiūnaite ir Valstybinės mokesčių inspekcijos Teisės departamento direktore Rasa Virviliene.

KOKIAIS ATVEJAIS ĮMONĖS IR GYVENTOJAI GALI BŪTI ATLEIDŽIAMI NUO DELSPINIGIŲ IR BAUDŲ

„Nuo delspinigių ir baudų mokesčių mokėtoją gali atleisti mokesčių administratorius, o mokestinio ginčo metu – ir mokestinį ginčą nagrinėjanti institucija. Atleidimo nuo baudų ir delspinigių tvarką, kai atitinkamo sprendimo priėmimas priklauso mokesčių administratoriaus kompetencijai, nustato centrinis mokesčių administratorius“, – sako R. Virvilienė.

Nuo baudų ir delspinigių asmenys atleidžiami Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 100 str. ir 141 str. nustatytais pagrindais:

- 1) jeigu mokesčių mokėtojas įrodo, kad nėra kaltas dėl padaryto pažeidimo;
- 2) jeigu mokesčio įstatymas pažeistas dėl aplinkybių, kurios nepriklausė nuo mokesčių mokėtojo valios ir kurių jis nenumatė ir negalėjo numatyti;
- 3) kai mokesčių mokėtojo atskira veika, nors ir pažeidžiančia mokesčio įstatymo nuostatas, nepadaroma žala biudžetui;

4) kai mokesčių mokėtojas mokesčio įstatymą pažeidė dėl klaidingo paaiškinimo arba konsultacijos;

5) tik nuo delspinigių – kai sunki gyventojų ekonominė ir (ar) socialinė padėtis.

Atsisakymą atleisti nuo delspinigių mokesčių mokėtojas gali apskusti Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo IX skyriuje nustatyta tvarka.

MGK atstovė V. Vildžiūnaitė atkreipia dėmesį, kad **atleidimas galimas tik nuo apskaičiuotų, tačiau nesumokėtų delspinigių**, o nuo baudų gali būti atleidžiama tik tuo atveju, jeigu mokestis, susijęs su paskirta bauda, yra sumokėtas ar šio mokesčio sumokėjimo terminas įstatymo nustatyta tvarka yra atidėtas arba išdėstytas.

Nuo delspinigių ir baudų gyventojai ir įmonės gali būti atleidžiami ne tik Mokesčių administravimo įstatymo (MAĮ 100, 141 str.) nustatytais pagrindais, bet ir vadovaujantis protingumo, teisingumo ir kitais teisės principais. Pasak MGK, ginčų praktikoje daugiausia atleidimų sudaro atleidimai nuo delspinigių, baudų ar jų dalies mokėjimo, vadovaujantis būtent teisingumo ir protingumo ar kitais principais, o ne MAĮ išvardytais atvejais.

„Atsižvelgiant į tai, kad teisės aktai nenustato, kokie atvejai patenka į teisingumo ir protingumo principų taikymo ribas, atleidimo galimybės kiekvienu atveju vertinamos individualiai pagal visumą aplinkybių, atsižvelgiant į teismų formuojamą praktiką“, – sako V. Vildžiūnaitė.

NUO BAUDŲ IR DELSPINIGIŲ DAŽNIAUSIAI ATLEIDŽIAMA PAGAL TEISINGUMO IR PROTINGUMO KRITERIJUS

Pasak MGK, mokesčių mokėtojai turi dvi galimybes mokestinių ginčų metu susimąžinti ekonomines sankcijas (baudas ir delspinigius).

▀ **Pirmoji galimybė – kreiptis dėl atleidimo nuo baudų ir delspinigių ar jų dalies mokėjimo.**

▀ **Antroji galimybė – apskusti mokesčių administratoriaus sprendimą dėl skirtos baudos dydžio, prašant ją sumažinti.** Tokiu atveju įrodinėjama, kad baudos dydis yra nepagrįstas.

Atleisti galima tik nuo apskaičiuotų, tačiau nesumokėtų delspinigių, o nuo baudų gali būti atleidžiama tik tuo atveju, jeigu mokestis, susijęs su paskirta bauda, yra sumokėtas ar šio mokesčio sumokėjimo terminas įstatymo nustatyta tvarka yra atidėtas arba išdėstytas.

Baudų dydis priklauso nuo pažeidimo pobūdžio ir nuo to, ar mokesčių mokėtojas bendradarbiaavo su mokesčių administratoriumi, taip pat nuo mokesčių įstatymų pažeidimo pripažinimo ir kitų aplinkybių, kurias mokesčių administratorius pripažįsta svarbiomis, skirdamas didesnę ar mažesnę baudą.

Kalbant apie atleidimą nuo baudų ir delspinigių ar jų dalies, pažymėtina, kad kreiptis dėl atleidimo galima bet kurioje mokestinio ginčo stadijoje ir net pasibaigus ginčiui.

MGK praneša, kad **2022 metais Mokestinių ginčų komisijoje atleidimo nuo baudų ir delspinigių ar jų sumažinimo klausimas buvo nagrinėtas 25 bylose**, 2021 metais tokių atvejų buvo 43. Įmonės nurodo įvairius motyvus atleisti nuo baudų ir delspinigių: dažniausiai prašoma atleisti vadovaujantis teisingumo, protingumo ir proporcingumo kriterijais ar principais, prašoma įvertinti mokėtojo kaltės ar žalos nebuvimą, mokesčių administratoriaus suklaudinimą ar netinkamą pareigų vykdymą.

„2022 metais pagal prašymus MGK buvo sumažinti delspinigiai ar baudos arba iš viso nuo jų atleista 20 procentų atvejų, 2021 metais sumažinta daugiau kaip pusė atvejų – apie 55 procentus. Atleidimo nuo baudų ir delspinigių priežastys labai įvairios, tačiau, kaip jau minėta, dažniausiai vadovaujamasi teisingumo ir protingumo kriterijais“, – sako V. Vildžiūnaitė.

„Buvo tokių atleidimo atvejų, kai mokesčių mokėtojas atleistas nuo 50 procentų delspinigių mokėjimo dėl patikrinimo trukmės (kai patikrinimas vyko ilgą laikotarpį ir nenustatyta, kad patikrinimo laikotarpio trukmei įtakos turėjo

paties pareiškėjo veiksmai ar neveikimas) ir dėl delspinigių dydžio santykio su apskaičiuota mokesčio suma, kai delspinigių suma sudarė apie 60 proc. apskaičiuoto mokesčio sumos. Pasitaikė, kai **buvo atleidžiama nuo dalies sankcijų, nes mokesčių administratorius galėjo anksčiau įvertinti informaciją ir nustatyti prievoles arba patikrinimas užtruko dėl pavedimo atlikti pakartotinį patikrinimą** esant trūkumų. Buvo atleista ir dėl klaidingos mokesčių administratoriaus konsultacijos. Vienoje iš bylų komisija atleido nuo 50 procentų delspinigių mokėjimo, nes kontrolės veiksmai vyko pernelyg ilgai: mokesčių administratorius galutinę teisinę situaciją įvertinimą mokesčių mokėtojui pateikė praėjus dvejiems metams po informacijos gavimo, o tai, komisijos nuomone, nėra visiškai suderinama su nuostatomis, kad mokesčių administravimas turi būti atliekamas nepažeidžiant mokesčių mokėtojo teisių, stengiantis kuo mažiau trikdyti mokesčių mokėtojo veiklą ir įvykdyti valstybės priskirtas funkcijas kuo operatyviau“, – pasakoja MGK atstovė.

MGK nuomone, reikšminga aplinkybė, sprendžiant atleidimo nuo ekonominių sankcijų (baudų, delspinigių) klausimą, mokestinių ginčų praktikoje pripažįstamas ir paties mokesčių mokėtojo elgesys. Komisijos atstovė pateikia pavyzdį, kai vienoje iš bylų įmonė buvo atleista nuo delspinigių, nes įmonės buhalterė sąžiningai klydo. Pastebėjusi klaidą, ją nedelsiant, tą pačią dieną, savanoriškai ištaisė (patikslindama PVM deklaraciją ir i.SAF registrą) ir sumokėjo PVM. Toks mokėtojo elgesys ne tik užtikrina mokesčio sumokėjimą, bet ir leido sutaupyti mokesčių administratoriaus resursus, kurių reikalauja mokestinių klaidų nustatymas ir jų administravimas. „Verta paminėti ir mokesčio už aplinkos teršimą baudų sumų mažinimą. Daugiau kaip pusę atvejų Mokestinių ginčų komisija išsprendė mokesčių mokėtojų naudai, remdamasi teisingumo ir protingumo kriterijais“, – pastebi MGK.

KAI KURIOS ĮMONĖS UŽGINČIJA MGK SPRENDIMUS IR KREIPIASI Į TEISMĄ

MGK teigimu, apskųstų komisijos sprendimų statistikos duomenimis, galima pastebėti, kad pastaraisiais metais ginčo šalys (mokesčių mokėtojai arba mokesčių administratoriai) neginčija

daugiau nei 50 procentų komisijos sprendimų: **2020 m. neginčijo 53 proc., 2021 metais – 73 proc., 2022 m. – 57 proc. sprendimų.** Trumpiau tariant, komisijos sprendimai buvo galutiniai. Iš jų nemažai sudarė būtent sprendimai, susiję su atleidimu nuo baudų ir delspinigių. Tiesa, pasitaikė atveju, kai įmonėms ar gyventojams užginčijus komisijos sprendimus, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (LVAT) ir Vilniaus apygardos administracinis teismas atleido nuo delspinigių ir baudų arba jas sumažino. 2021 ir 2022 metais buvo po šešis tokius atvejus.

MGK atstovė pateikia ir kitų pavyzdžių, kai mokesčių mokėtojai buvo atleisti nuo delspinigių ir baudų pagal lygybės principą. Teismų praktikoje šioje bylų grupėje didžiausią dalį sudaro sprendimai, kai buvo sumažinamos mokesčių administratorių (VMI ir Muitinės) paskirtos baudos, tačiau pasitaikė ir atvejų, kai buvo atleidžiama nuo dalies delspinigių mokėjimo. Pavyzdžiui, galutiniu teismo sprendimu panaikinti keli mokesčių administratoriaus sprendimai, nustačius, kad vienas mokesčių mokėtojas buvo įvertintas palankiau nei kitas analogiškoje ar iš esmės tapačioje situacijoje. Remdamasis mokesčių mokėtojų lygybės principu, LVAT atleido įmonę nuo 90 procentų pelno mokesčio delspinigių (vietoj buvusių 50 procentų). Šį atleidimą lėmė ankstesnis mokesčių administratoriaus sprendimas, pagal kurį mokesčių administratorius iš esmės tapačiomis aplinkybėmis, remdamasis protingumo ir teisingumo kriterijais, nuo tokios pačios dalies delspinigių mokėjimo buvo atleidęs kitą verslo subjektą.

VMI duomenimis, mokestiniuose ginčiuose LVAT laimi nedaug mokesčių mokėtojų.

R. Virvilienė teigia, kad Mokesčių mokėtojams išsakytos pretenzijos dėl netinkamo mokestinių prievolių vykdymo būna pagrįstos, tai liudija faktai:

2020 m. mokestiniuose ginčiuose VMI LVAT laimėjo 96 proc. bylų.

2021 m. mokestiniuose ginčiuose VMI LVAT laimėjo 91 proc. bylų.

2022 m. mokestiniuose ginčiuose VMI LVAT laimėjo 92 proc. bylų.

Kalbino Vilija Kaminskaitė

